

Agnieszka Kilińska-Pękacz

**RADOSŁAW KRAJEWSKI,
„Karcenie dzieci. Perspektywa prawna”, Warszawa 2010, ss. 136**

Karcenie dzieci stanowi interesujące zagadnienie, bowiem nieustannie trwa dyskusja pomiędzy prawem rodziców do stosowania środków wychowawczych, do których zalicza się także karcenie dzieci, a ochroną najmłodszych przed znęcaniem się nad nimi i stosowaniem wobec nich przemocy. Pomimo zmiany regulacji prawnych w tym zakresie stanowisko społeczeństwa nie ulega diametralnej zmianie, chociaż można zauważyć pewną zmianę w tym zakresie. Na pewno rolą prawa jako jednego z regulatorów naszych zachowań jest promowanie właściwych postaw społecznych w szczególności co do zachowań budzących kontrowersje, do których należy m.in. problematyka stosowania wobec dzieci odpowiednich środków wychowawczych.

Autor recenzowanej książki jest specjalistą z zakresu prawa karnego. W swoich pracach, tak zwartych, jak i artykułach, porusza jednak nie tylko zagadnienia *stricto* pozostające w obrębie prawa karnego, ale podejmuje rozważania będące zetknięciem prawa karnego z prawem rodzinnym, czego wyrazem jest także niniejsze opracowanie, ale także monografia *Prawa i obowiązki seksualne małżonków. Studium prawne nad normą i patologią zachowań*.

Recenzowana książka składa się z czterech rozdziałów. Rozdział I zatytułowany został „Karcenie dzieci w zachowaniach i opiniach społeczeństwa, w świetle pedagogicznych standardów wychowania dzieci oraz w działaniach organizacji”. W rozdziale tym, na samym wstępie znajdują się dane dotyczące spostrzegania przez społeczeństwo stosowania kar cielesnych wobec dzieci. Autor zasadnie największą uwagę skupia na błędnym podejściu prawników co do uzasadnienia karcenia małoletnich w formie kar cielesnych, gdyż opartego na niewłaściwym przeświadczeniu, iż pedagodzy dopuszczają stosowanie kar cielesnych wobec dzieci. Tymczasem pedagodzy jako specjaliści w zakresie właściwego wychowywania

dzieci, od dawna twierdzili i czynią to też aktualnie, że stosowanie kar cielesnych wobec dzieci nie jest właściwym zachowaniem ze strony rodziców. Rozdział ten zakończony został opisaniem organizacji działających na rzecz wyeliminowania kar fizycznych wobec dzieci.

Rozdział II „Prawnohistoryczne i prawnoporównawcze spojrzenia na karcenie dzieci” poświęcony został prawnohistorycznemu i prawnopoznawczemu spojrzeniu na karcenie dzieci. Autor odniósł się w nim do wcześniejszego spojrzenia na karcenie dzieci. Interesujące zagadnienie stanowi wskazanie ustawodawstw państw obcych wobec karcenia dzieci począwszy od krajów skandynawskich, które jako pierwsze wprowadziły zakaz stosowania kar cielesnych. Przede wszystkim pierwszym krajem była Szwecja, ale w ślad za nią poszły inne kraje, tj. Finlandia, Norwegia i sukcesywnie inne. W interesujący sposób wskazano tu chronologicznie uregulowania prawne krajów, które odstępowały od stosowania kar cielesnych wobec dzieci. Autor nie zapomniał również o poświęceniu uwagi krajom, które nie zniosły stosowania kar cielesnych wobec dzieci.

Centralną częścią książki jest rozdział III „Karcenie dzieci w świetle regulacji prawnych obowiązujących w Polsce przed wprowadzeniem zakazu stosowania kar fizycznych” poświęcony karceniu dzieci w świetle regulacji prawnych obowiązujących w Polsce przed wprowadzeniem zakazu stosowania kar cielesnych. Analiza poszczególnych aktów prawnych poruszających omawiane zagadnienie słusznie została rozpoczęta od Konwencji o Prawach Dziecka, która stanowi akt międzynarodowy o najszerszym w tym zakresie zasięgu. Ratyfikowanie przez każde z państw tej umowy międzynarodowej nakłada na nie bowiem pewne obowiązki, m.in. w zakresie karcenia dzieci. Następnym aktem prawnym poruszającym problem stosowania kar cielesnych jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Autor zauważa, iż nie występuje w niej bezpośredni zakaz stosowania kar cielesnych wobec dzieci, ale zakaz poddawania torturom lub nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu, przez to występuje dyskusja, czy można powiedzieć, że zakaz stosowania kar cielesnych został uregulowany w polskiej ustawie zasadniczej. Podkreśla on, iż wprowadzony zapis o zakazie tortur nie wprowadza regulacji między rodzicem a dzieckiem, właśnie w zakresie stosowania kar cielesnych, ale nie oznacza to, iż najważniejszy akt prawny pozostał obojętny na zjawisko karcenia małoletnich.

Kolejnym aktem prawnym, który Autor poddał gruntownej w tej kwestii jest kodeks rodzinny i opiekuńczy, w którym występuje obowiązek posłuszeństwa dzieci względem rodziców wyrażony w art. 95 k.r.o. Karcenie dzieci jako okoliczność wyłączająca prawnokarną bezprawność czynu, to następna kwestia stanowiąca przedmiot rozważań recenzowanej monografii. Autor powołał się na samym

wstępie na interesujące stanowisko I. Andrejewa, które często było podstawą dalszych rozważań w tej kwestii. R. Krajewski rozważania rozszerza o wskazanie osób, które ewentualnie mogą skarcić małoletniego, m.in. przytacza, pozycję nauczyciela, jako podmiotu nie mającego prawa do stosowania kar cielesnych wobec uczniów, choć odnalazł reprezentantów, którzy w tej kwestii reprezentowali stanowisko odmienne. Rozważa również, kiedy może nastąpić wyłączenie tej bezprawności i co najważniejsze poddaje analizie istnienie kontratypu karcenia małoletnich, w sytuacji, gdy wprowadzono nowelizację kodeksu rodzinnego i opiekuńczego zakazującą stosowania kar cielesnych wobec dzieci. Ostatni podrozdział został poświęcony przepisom ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która stanowiła postęp w zakresie ochrony rodziny, jednak nie zakazywała karcenia fizycznego dzieci.

Rozdział IV „Poglądy doktryny prawa odnośnie do wprowadzenia w Polsce zakazu fizycznego karcenia dzieci, inicjatywy ustawodawcze w tym zakresie oraz wprowadzenie zakazu” poświęcony został poglądom doktryny prawa odnośnie do wprowadzenia w Polsce zakazu fizycznego karcenia dzieci, inicjatywom ustawodawczym w tym zakresie oraz wprowadzeniu zakazu stosowania wobec dzieci kar cielesnych. W pierwszej jego części Autor przedstawił obszernie stanowiska specjalistów w zakresie prawa karnego jak i rodzinnego co do wprowadzenia zakazu stosowania kar fizycznych wobec dzieci. Ponownie zestawiał zwolenników tego zakazu, jak również jego przeciwników. Podniósł słuszny apel, iż należy wzorować się na państwach, które już ten zakaz dawno wprowadziły. Na kolejnych kartach tego rozdziału przedstawiono drogę legislacyjną projektu ustawy, przy czym Autor nie tylko podjął się analizy ostatniej, skutecznej inicjatywy ustawodawczej, ale przeszedł wcześniejsze inicjatywy w tym zakresie. Rozdział zakończony został informacjami o znowelizowanej ustawie z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw, na podstawie której w polskim ustawodawstwie istnieje prawny zakaz stosowania wobec dzieci karcenia fizycznego. Autor słusznie podkreśla, że brak sankcji za stosowanie kar cielesnych wobec dzieci jest prawidłowy, a wprowadzony zapis ma propagować właściwą postawę rodziców wobec dzieci w kwestii stosowania odpowiednich środków wychowawczych.

Karcenie dzieci. Perspektywa prawna stanowi doskonałą syntezę prawa międzynarodowego, konstytucyjnego, rodzinnego oraz karnego właśnie w tematyce stosowania kar cielesnych wobec najmłodszych. Być może za parę lat będzie można rozszerzyć ową monografię o analizę stosowania zakazu wymierzania kar cielesnych po dokonanej nowelizacji w Polsce, wówczas interesujące byłoby porównanie zakazu stosowania kar cielesnych w Polsce z innymi krajami, a zwłaszcza ze

Szwecją, która jest pierwowzorem w tej regulacji. Autor w możliwie pełnym zakresie wykorzystał dostępną literaturę, ale również orzecznictwo. Skorzystał nie tylko z literatury stricte prawniczej, ale również pedagogicznej, która w kwestii karcenia dzieci ma istotne znaczenie. Jej katalog świadczy o wyjątkowej staranności Autora co do spożytkowania jak największej liczby publikacji jakkolwiek odnoszących się do tytułowej problematyki.

Przedstawiona tematyka monografii jest jak najbardziej aktualna i potrzebna. Jest ona prosta i zrozumiała, więc Czytelnik tak będący, jak i niebędący prawnikiem doskonale poradzi sobie ze zrozumieniem przedmiotowej tematyki. Dodatkowym atutem książki jest jej rozsądna objętość, co sprawia, że jej lektura nie przytłacza natłokiem informacji ani ich nadmierną szczegółowością. W związku z tym *Karcenie dzieci. Perspektywa prawna* można polecić osobom zainteresowanym tematyką karcenia dzieci a więc pedagogom, psychologom, ale przede wszystkim rodzicom, aby nie czynili stosowania kary fizycznej środkiem rozwiązującym nieposłuszeństwo swoich dzieci.